

Rignis blóði

Í Lesbók Morgunblaðsins 29. okt. sl. er arhyglis-
verð, og mjög fróðleg grein með yfirskriftinni: „Rignis blóði“.
Meðal annara frásagna um blóðregu, sem þar er frá-
sagt, er tekið upp frásögu Eyvbyggja um blóðregnið
á Fróða fyrir Fróðarvundus. Hefur mér alltaf fótta mikið
til hennar þeirrar frásagnar vegna þess hve nákvæm og
trúleg lýsingin er. Er augu líkara en að þar segi sjónar-
vottur frá. Saga er þó örugglega skráð löngu eftir að
arkurðurinn gerðist, og vísir til höfundar sögunnar því
hafa séð hann fyrir innvi sjónum lík og Jónas bá-
~~ta~~ rauða leiksmáðuna með blágráum reyki yfir
er hann orkri kvæðid Þjaldbréttu. Þok greinarrinn
er réttilega tekið fram að ekki geri rignis blóði, en að
slundum komi rauð rigning: „Týja menn að það slafi
af því, að mikið sé í loftinu af rauða sanddusti, sem
berist hvern með vindum útan af eydimörkum. Þegar
þetta dust blaundast rigningunni verður regnvalnið
rautt á líkum“, segir í greininni. Ekki finnst mér þessi
skýring um rauða sanddustið samþarandi, og að minnsta-
kæmli ófulluægjandi, og ósannleg skýring á blóðregni
á Fróða. Þar er heldur ekki um venjulega rigningu að
ræða, heldur rignis þar sjó, sem mengaður er ein hverju
sævi, sem gerir hann rauðan á líkum. Líkur mi

svolikið námas á frásögu Eyrbeyggju af alþundi þessum,
er varð undanfari mikilla tíunda þar á lögunum:

„ Sumar var heldur í þessum árum, er af haurkið komu
þessar góðir. Þar frá kvá komið heyrtekkum af Fróða,
af laða öll var slegin, er fullsunn var helmingurinn.
Kom frá góðus þremidagð, ok veður kyrrt, ok þurr, svá
af hvern þá bljú á himni. Ísoddur beindi skóð upp
sunnna um morgininn ok skipaði til verks. Fóku
sunnir til ekju, er sunnir hláðu heyrinn, er beindi
skipaði komum til af þurka heyrir, ok var skipuð verkkum
með þeim, ok var þörgunum cellat nauðsfóður til af-
verkkaradur. Gekk mikil verk fram um daginn. Er er
njúðk leid af róni kom skjóflóki svarur á himinn
eróður yfir Þhor, ok dró skjótt yfir himin, ok þau gáð
beind á löguni. o. s. fró. Hvers eðlis var frá þessum svarli
skjóflóki, er kom upp á himin eróður yfir Þhor á
sólþjórlum hauskdegi. Því er fljótt svarad. Íotta hljúður
af þessa verid skjóðrokkur - cyclou - er sagid þessur
upp í sig þjó hátt í lofl upp, svo að hann þer yfir Þhor.
Hann kemur að norðurlöndum Snæfellsness rétt undan
lögunum á Fróða og yfir tíund, og fellir ús þér þjóinn í
flekk þörgunum, dettus ríður er hann kemur yfir land.
Þessumál skjóðrokkurinn má nokkuð marka af því af
að regnid kemur nálega all, eða megin hluti þess, í flekk
þörgunum, er herni var þengid sitt nauðsfóður til af-
verkkaradur, um daginn, þess þagan. Ekki er gott að ríða

hvað þeir hafa ellað þú til veltra fádurs í þá daga, en
varla hefur það verið sérlega þrór flekkur, sem þinni
öldvæðni sku komu var ellaður sinni til urverksvæðs.
Þórgunna hafði ekki hlýtt skýjuu húsbóndans um að
raka heidið saman, og þelja í þálu, er skýflákinn walg-
aðirk. Hermað tuda lá þvi flór, og gegu blóluadi af regnum
þegus skýstrakhusinn, hafði fellt ús þér þjóinnu þirki fljótt
aflus og þornadi til. Þllk heidið er flatt lá þornadi fljótt,
nema flekkur þórgunna, sem ekki þornadi þá um
hvöldid, að minnka þorri. „Ok aldrei þornadi þrifas
er þórgunna hafði haldið á“. Skýringu á þvi, að þey
það sem gegudnesa varð þornar þeir er þyrsk og þrensk
þú, að þér er ekki um venju legð rígungar varu að ræða,
heldur kalkan þjó, sem þornar laugl um þeirna en
venju legð rígungarvaru, og það ein þyrsk þvi þó að það
veri blaundað sauddyfl sauddyfli frá eyðimörkun.
En það er ekki nóg leg skýring. Þrifas þórgunna þornadi
aldrei þegis þagas. Þafalaust er þetta orð um auðið. En
þinn þrefus þornadi miklu þeirna en eðlilegl þótti, armars
þefði þessa ekki verið getið þér þraklega. Til þess að
skýra þetta verdu maður að mynda þér ein hverja þkadus
um rauda líkinu á þjónum, sem gerði það að verkeni,
að menn töldu þann vera blóð. Þennilegarla skýringu
viðisk meir vera þú, að það þafi verið rauidis þörnungar,
sem gerðu rauda líkinu. En miklar og þóllas þorfuls geta
þennu verið í þjónum af slíkum örsmáum raudum

fröungum. Þindisk skýrsla skulurinn einmitt hefa við
að koma upp í sig eina slíka skórtorfu af rauðum
fröungum. Þar með er frá líka fengin fullgild skýring
á frákögu kögurnar, og að hís er ekki um hugavörva að
væða heldur vauu veruleika. Sjór þornar þeirra en
vaku. Sjór meugadur þara þornar afar sínd. Þrifau
er hvítblaut og slímug þvo dögum skýfir. Þíu þornar
aldrei.

Mig minnis að Friðskjófus Hauður segi í bóke síni,
Þá ski over Gröndland, frá því, að hann hafi á ferð síni
yfir Gröndlandsjökul verið á rauða flekki 'kujónum',
þem hann telur vera það þem í gegnum aldri hefur verið
nefur blóðregu, og mikill ótti hefur skafad af, og gefi þar
frá skýringu á rauða línum, að skýrslu skulur bevi
inn á jökulinn sjó meugadur rauðum fröungum.
Bóke Hauðens hef ég ekki við heudina, en gaman voru
af Lesbókin vildi lára huga að þessu.

Þoni Vilhjálmsson helemis.

R I G N I R B L Ó Ð I.

Í Lesbók Morgunblaðsins 29. okt. s.l. er athyglisverð og mjög fróðleg grein, með yfirskrift: "Rignir blóði". Meðal annara frásagna um blóðregn, sem þar er frá sagt, er tekin upp frásögn Eyrbyggju um blóðregnið á Fróðá fyrir Fróðárundur. Hefur mér alltaf þótt mikið til koma þeirrar frásagnar, vegna þess hve nákvæm og trúleg lýsingin er. Er engu líkara en að þar segi sjónarvottur frá. Sagan er þó örugglega skráð löngu eftir að atburðurinn gerðist, og virðist höfundur sögunnar því hafa séð hann fyrir innri sjónum, líkt og Jónas sá rauðu blossamóðuna með blágráum reyk yfir, er hann orkti kvæðið Skjaldbreiður. Í lok greinarinnar er réttilega tekið fram, að ekki geti rígt blóði, en að stundum komi rauð rigning: "Telja menn að það stafi af því, að mikið sé í loftinu af rauðu sanddufti, sem borizt hefur með vindum utan af eyðimörkum. Þegar þetta duft blandast rigningunni, verður regnvatnið rautt á litinn", segir í greininni. Ekki finnst mér þessi skýring um rauða sandduftið sannfærandi, og að minnsta kosti ófullnægjandi, og ósennileg skýring á blóðregninu á Fróðá. Þar er heldur ekki um venjulega rigningu að ræða, heldur rignir þar sjó, sem mengaður er einhverju því, sem gerir hann rauðan á litinn.

Lítum nú svolítið nánar á frásögn Eyrbyggju af atburði þessum, er varð undanfari mikilla tíðinda þar á þenum: "Sumar var heldur óþerrisamt, enn of haustið kómu þerrar góðir. Var þá svá komit heyverkum at Fróðá, at taða öll var slegin, enn fullþurr nær helmingrinn. Kom þá góður þerridagr, ok veður

kyrrt, ok þurt, svá at hvergi sá ský á himni. Þóroddr bóndi stóð upp snemma um morgininn ok skipaði til verks. Tóku sumir til ekju, enn sumir hlóðu heyinu, enn bóndi skipaði konum til at þurka heyit, ok var skift verkum með þeim, ok var Þórgunnu ætlat nautsfóður til atverknaðar. Gekk mikit verk fram um daginn. Enn er mjök leið at nóni kom skýflóki svartur á himinn norður yfir Skor, ok dró skjótt yfir himin, ok þangað beint á bæinn" o.s.frv.

Hvers eðlis var þá þessi svarti skýflóki, sem kom upp á himin norður yfir Skor á sólbjörtum haustdegi. Því er fljótsvarað. Þetta hlýtur að hafa verið skýstrokkur - cyclon - sem sgið hefur upp í sig sjó hátt í loft upp, svo að hann ber yfir Skor. Hann kemur að norðurströnd Snæfellsness rétt undan bænum á Fróðá og yfir túnið, og fellir úr sér sjóinn í flekk Þórgunnu, dettur niður er hann kemur yfir land. Þvermál skýstroksins má nokkuð marka af því, að regnið kemur nálega allt, eða meginhluti þess, í flekk Þórgunnu, "en henni var fengið eitt nautsfóður til atverknaðar" um daginn, segir sagan. Ekki er gott að vita hvað þeir hafa ætlað kú til vetrarfóðurs í þá daga, en varla hefur það verið sérlega stór flekkur, sem hinn öldruðu írsku konu var ætlaður einni til atverknaðar. Þórgunna hafði ekki hlýtt skipun húsbóndans um að raka heyið saman og setja í sátur, er skýflókin nálgast. Hennar taða lá því flöt og gegnblotnaði af regninu. Þegar skýstrokkurinn hafði fellt úr sér sjóinn, birti fljótt aftur og þornaði til. Allt heyið er flatt lá þornaði fljótt, nema flekkur Þórgunnu, sem ekki þornaði þá um kvöldið, að minnsta kosti. "Ok aldrei þornaði hrífan er Þórgunna hafði haldið á". Skýringin á því, að hey það sem gegn-

drepa varð þornar seint, er fyrst og fremst sú, að hér er ekki um venjulegt rigningarvatn að ræða, heldur saltan sjó, sem þornar langt um seinna en venjulegt rigningarvatn, og það eins fyrir því þó að það væri blandað sanddufti frá eyðimörkum. En það er ekki nægileg skýring. Hrífa Þórgunnu þornaði aldrei, segir sagan. Vafalaust er þetta orðum aukið. En hún hefur þornað miklu seinna en eðlilegt þótti, ennars hefði þessa ekki verið getið sérstaklega. Til þess að skýra þetta verður maður að mynda sér einhverja skoðun um rauða litinn á sjónum, sem gerði það að verkum, að menn töldu hann vera blóð. Sennilegasta skýringin virðist mér vera sú, að það hafi verið rauðir þörungar, sem gerðu rauða litinn. En miklar og þéttar torfur geta stundum verið í sjónum af slíkum örsmaum rauðum þörungum. Virðist skýstrokurinn einmitt hafa náð að soga upp í sig eina slika stórtorfu af rauðum þörungum. Þar með er þá líka fengin fullgild skýring á frásögn sögunnar, og að hér er ekki um hugaróra að ræða, heldur raunveruleika. Sjór þornar seinna en vatn. Sjór mengaður þara þornar afarseint. Hrífan er hráblaut og slímug svo dögum skiftir. Hún þornar aldrei.

Mig minnir að Friðþjófur Nansen segi í bók sinni *Þá ski over Grönland* frá því, að hann hafi á ferð sinni yfir grænlandsjökul rekizt á rauða flekki í snjónum, sem hann telur vera það sem í gegnum aldir hefur verið nefnt blóðregn, og mikill ótti hefur stafað af, og gefi þar þá skýringu á rauða litnum, að skýstrokkar beri inn á jökulinn sjó mengaðan rauðum þörungum. Bók Nansens hef ég ekki við hendina, en gaman væri ef Lesbókin vildi láta huga að þessu.

Árni Vilhjálmsson læknir.